

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

вул. Інститутська, 9, м. Київ, 01601, Україна
телефон: 0-800-505-240,
+380 (50) 462-00-90
e-mail: nbu@bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 00032106
web: <https://bank.gov.ua>

NATIONAL BANK OF UKRAINE

9, Instyutaska St., Kyiv, 01601, Ukraine
phone: +380 (44) 298-65-55,
+380 (50) 462-00-90
e-mail: nbu@bank.gov.ua
web: <https://bank.gov.ua>

Банкам України
Незалежна асоціація банків
України
Асоціація українських банків
Асоціації фінансових установ
(згідно з переліком)
Фінансовим установам
(згідно з переліком)

Про надання роз'яснень та рекомендацій з питань фінансового моніторингу

Національний банк України (далі – Національний банк), керуючись частиною восьмою статті 18 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ), статтею 66 Закону України “Про банки і банківську діяльність” та у зв’язку із внесенням змін до Закону про ПВК/ФТ щодо політично значущих осіб повідомляє таке.

Згідно із Законом України від 17.10.2023 № 3419-IX «Про внесення змін до Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” щодо політично значущих осіб» до Закону про ПВК/ФТ унесено ряд змін, що стосуються, зокрема, ділових відносин із національними публічними діячами, членами їх сімей та особами, пов’язаними з національними публічними діячами (далі – РЕР).

Так, ключовим нововведенням є встановлення для суб’єктів первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) обов’язку застосовувати ризик-орієнтований підхід під час обслуговування клієнтів, які є РЕР, з метою встановлення обґрунтованого рівня ризику діловим відносинам (проведенню фінансової операції без встановлення ділових відносин), унеможливлення безпідставної відмови від здійснення фінансових операцій та/або встановлення (продовження) ділових відносин, а також встановлення відповідальності за неналежне застосування ризик-орієнтованого підходу, присвоєння

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД
Підписувач Олійник Дмитро Ігорович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000
Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/9103
від 06.02.2024 11:05

необґрунтованого рівня ризику та безпідставну відмову від встановлення (підтримання) ділових відносин та/або проведення фінансової операції щодо цієї категорії клієнтів (абзаци сьомий, восьмий частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ).

Крім того, наведеними змінами визначено ознаки, за наявності яких СПФМ не вживають заходів стосовно РЕР, визначених у пунктах 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ.

З огляду на зазначене, з метою забезпечення належного застосування СПФМ ризик-орієнтованого підходу щодо РЕР, додатково до заходів, визначених у додатку 9 до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65 (далі – Положення № 65), додатку 8 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107 (далі – Положення № 107), рекомендуємо:

1) переглянути / оновити політику¹ та розробити (оновити) внутрішні документи з питань ПВК/ФТ², які міститимуть чітку, зрозумілу методологію виявлення приналежності клієнта до категорії РЕР, оцінки ризику ділових відносин з РЕР під час встановлення ділових відносин та в процесі подальшого обслуговування або проведення фінансової операції без встановлення ділових відносин (разової фінансової операції на значну суму);

2) удосконалити наявну скорингову ризик-модель оцінки ризику ділових відносин з клієнтами, включаючи РЕР, яка додатково міститиме в тому числі критерії ризиків, розроблені СПФМ самостійно, що пов'язані з:

видами послуг, якими користується / має намір користуватися РЕР;

категоріями посад та періодом їх обіймання;

обсягом повноважень під час виконання визначних публічних функцій;

рівнем впливу після припинення виконання визначних публічних функцій;

3) звертати особливу увагу на критерії, що характеризуються високим ризиком корупції, які містяться в додатку 19 до Положення № 65 та додатку 18 до Положення № 107, та обов'язково враховувати їх під час оцінки ризику ділових відносин з РЕР;

4) забезпечити проведення перевірок, включно з автоматичними, з метою виявлення осіб, які можуть бути класифіковані як РЕР, до початку встановлення ділових відносин з клієнтом / проведення фінансової операції без встановлення ділових відносин, а також періодичні скрінінги наявної клієнтської бази;

5) удосконалити систему автоматизації з метою оперативного виявлення критеріїв ризику (включаючи ті, що розроблені СПФМ самостійно на виконання рекомендацій з цього листа).

¹ Застосовується для банків.

² ПВК/ФТ – протидія відмиванню коштів / фінансуванню тероризму.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/9103

від 06.02.2024 11:05

Наголошуємо, що система управління ризиками, включаючи порядок оцінки ризику РЕР, має бути динамічною, постійно оновлюватись з урахуванням нових обставин, що можуть вплинути на ризик ВК/ФТ³, та давати змогу оперативно виявляти, аналізувати інформацію про такого РЕР з метою своєчасної переоцінки рівня ризику та вжиття адекватних заходів щодо РЕР у процесі його обслуговування.

Слід зазначити, що високий ризик – результат оцінки ризику СПФМ, що ґрунтується на результатах аналізу сукупності критеріїв, передбачених законодавством України та внутрішніми документами СПФМ, та який свідчить про високу ймовірність використання суб'єкта первинного фінансового моніторингу для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення (пункт 11 частини першої статті 1 Закону про ПВК/ФТ).

Отже, застосування підходу, за яким устанавлюється всім без винятку клієнтам, які належать до категорії РЕР, високий (неприйнятно високий) рівень ризику або відмовляється в устанавленні ділових відносин лише на підставі факту виконання особою визначних публічних функцій, є таким, що не відповідає ризик-орієнтованому підходу та суперечить Закону про ПВК/ФТ. Тобто СПФМ повинні розробити належні скорингові процедури, які дадуть змогу адекватно оцінювати ризик клієнтів, включаючи РЕР.

Крім того, у пункті 37 розділу IV Положення № 65 та пункті 34 розділу IV Положення № 107 визначено, що банк/установа, застосовуючи ризик-орієнтований підхід, мають утримуватися від необґрунтованого застосування дерискінгу.

Разом з тим можливими ознаками наявності впливу політично значущої особи, що ця особа може ще мати та які можуть бути факторами для підвищення рівня ризику ВК/ФТ цій категорії клієнтів, на думку Національного банку, є:

використання корпоративних механізмів (юридичних осіб та інших утворень) з метою приховування факту бенефіціарної власності;

використання посередників, якщо це не відповідає звичайним діловим відносинам або є підстави вважати, що вони використовуються з метою приховування фактичного вигодоодержувача, який є РЕР;

концентрація значних активів у членів сім'ї або пов'язаних осіб національного публічного діяча;

наявність доступу безпосередньо та/або через членів сім'ї / пов'язаних осіб до бюджетних коштів, їх розподілу, здійснення контролю щодо їх надходження та використання;

наявність контролю за дозвільними органами та/або впливу щодо надання документів дозвільного характеру, у тому числі ліцензій, щодо укладання договору концесії;

³ ВК/ФТ – відмивання коштів / фінансування тероризму.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/9103

від 06.02.2024 11:05

наявність прямої або опосередкованої можливості контролювати діяльність, спрямовану на виявлення або запобігання відмиванню коштів / фінансуванню тероризму, запобіганню корупції;

здійснення вирішального впливу на діяльність фінансової установи, контроль за нею опосередковано або через займану посаду;

діяльність, яка пов'язана з торгівлею зброєю або оборонно-промисловим комплексом;

діяльність, що прямо або опосередковано пов'язана з публічними закупівлями, у тому числі оборонними закупівлями;

діяльність, що пов'язана з виконанням проєктів інфраструктурного розвитку за рахунок коштів державного / місцевих бюджетів;

здійснення повноважень, пов'язаних із приватизацією державного та комунального майна, земельних ділянок;

здійснення повноважень, пов'язаних із призначенням на посади в державних органах / органах місцевого самоврядування, прийняттям законів, нормативно-правових та розпорядчих актів, ухваленням судових рішень;

наявність інформації у відкритих та публічних джерелах, що може вказувати на високий ризик проведення підозрілих фінансових операцій (діяльності), зокрема таких, що можуть бути пов'язаними з корупційними правопорушеннями.

Цей перелік не є вичерпним. Слід зауважити, що високий ризик ділових відносин з РЕР устанавлюється за результатами виявлення критерію або сукупності критеріїв, які вказують на високу ймовірність використання послуг СПФМ із метою ВК/ФТ, здійснення аналізу та прийняття ґрунтового рішення щодо встановлення високого ризику ділових відносин з РЕР у кожному конкретному (окремому) випадку.

Водночас додатковими індикаторами фінансових операцій РЕР, що можуть свідчити про підвищений ризик відмивання коштів / фінансування тероризму, можуть бути:

зарахування / отримання готівкових коштів у великих обсягах;

проведення фінансових операцій, пов'язаних із придбанням національним публічним діячем та/або членом його сім'ї предметів розкоші, оплатою послуг із високою вартістю, у тому числі, що проводиться через їх представників.

Оцінюючи ризик ділових відносин із РЕР СПФМ має використовувати ризик-орієнтований підхід та результати аналізу суті операцій, статусу, який має національний публічний діяч, а також будь-яку іншу додаткову інформацію. Також СПФМ повинен урахувувати всю потрібну інформацію, включаючи отриману за допомогою систем автоматизації, здійснювати її аналіз та приймати обґрунтовані рішення щодо заходів стосовно РЕР.

Що стосується підстав для встановлення клієнту, який належить до категорії РЕР, низького рівня ризику ділових відносин, зазначаємо, що згідно з пунктом 62 розділу IV Положення № 65 та пункту 58 розділу IV Положення № 107

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/9103

від 06.02.2024 11:05

банк / установа, у разі відсутності критеріїв ризику і відсутності підозр, установлюють низький ризик стосовно ділових відносин із клієнтами, які користуються послугами банку / установи з низьким рівнем ризику ВК/ФТ (наприклад, фінансові операції стосуються переважно отримання заробітної плати, соціальних виплат, пенсій, стипендій, оплати комунальних послуг, іншої звичайної діяльності населення, ведення законної господарської діяльності).

Інші ознаки, які свідчать про низьку ймовірність використання клієнтом послуг СПФМ із метою ВК/ФТ можуть визначатися внутрішніми документами з питань ПВК/ФТ з урахуванням вимог законодавства України.

Наголошуємо на потребі в проведенні регулярного навчання працівників, яке обов'язково повинно включати питання щодо застосування ризик-орієнтованого підходу до обслуговування клієнтів, включаючи РЕР, та забезпечення дотримання внутрішніх процедур СПФМ у сфері ПВК/ФТ.

Крім того, з метою вдосконалення внутрішніх процедур з питань ПВК/ФТ рекомендуємо підрозділу аудиту під час проведення перевірок щодо дотримання банком вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ (можливе залучення зовнішнього аудиту), перевіряти внутрішні документи банку, у тому числі щодо ділових відносин з РЕР, з метою визначення достатності, дієвості внутрішніх процесів та їх відповідності вимогам законодавства України та зазначеним рекомендаціям.

Окремо вважаємо за потрібне звернути увагу на вимоги, визначені в абзаці шістнадцятому частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ, які визначають, що якщо з дня припинення виконання політично значущою особою визначних публічних функцій минуло більше дванадцяти місяців і фінансові операції, що проводилися такою особою протягом цього часу, становили низький ризик, а також СПФМ не виявлено ознак, що ділові відносини з членами її сім'ї та особами, пов'язаними з нею, становлять ризики, такий СПФМ не вживає (припиняє вживати) щодо членів сім'ї політично значущої особи та осіб, пов'язаних із нею, заходів, визначених пунктами 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ.

Водночас вважаємо, що СПФМ може застосувати наведену норму стосовно членів сім'ї політично значущої особи та пов'язаних із нею осіб у разі наявності інформації про те, що політично значущою особою припинено виконання визначних публічних функцій більше дванадцяти місяців тому і фінансові операції, що проводилися такою особою протягом цього часу, становили низький ризик. Тому стосовно цієї категорії клієнтів СПФМ мають уживати заходів відповідно до ризик-профілю клієнта, установленого згідно з внутрішніми документами з питань ПВК/ФТ.

Звертаємо увагу, що відповідно до частини другої статті 7 Закону про ПВК/ФТ застосування ризик-орієнтованого підходу здійснюється в порядку, визначеному внутрішніми документами з питань ПВК/ФТ суб'єкта первинного фінансового моніторингу, з урахуванням рекомендацій відповідних суб'єктів

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/9103

від 06.02.2024 11:05

державного фінансового моніторингу, які згідно із цим законом виконують функції державного регулювання і нагляду за такими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Отже, банк / установа як суб'єкт первинного фінансового моніторингу має враховувати рекомендації, надані Національним банком, під час виконання функцій суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Лист Національного банку України від 04.03.2021 № 25-0006/18568 “Про особливості ділових відносин з політично значущими особами” вважається таким, що втратив свою актуальність.

Заступник Голови

Дмитро ОЛІЙНИК

Белікова Світлана
(044) 230 18 95

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/9103

від 06.02.2024 11:05